

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

THÂN THỊ MAI LINH LAN

**ĐẶC ĐIỂM TIỂU THUYẾT
HỒ THỦY GIANG**

**LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM**

THÁI NGUYÊN - 2017

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

THÂN THỊ MAI LINH LAN

ĐẶC ĐIỂM TIỂU THUYẾT
HỒ THỦY GIANG

Chuyên ngành: Văn học Việt Nam

Mã số: 60.22.01.21

LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Đào Thủy Nguyên

THÁI NGUYÊN - 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu khoa học của riêng tôi. Các nội dung của luận văn là trung thực và chưa từng được công bố trong bất cứ công trình nào khác.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2017

Tác giả luận văn

Thân Thị Mai Linh Lan

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành bản luận văn này, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành tới PGS.TS. Đào Thủy Nguyên đã trực tiếp hướng dẫn, đã tận tâm, nhiệt tình giúp đỡ tôi trong suốt quá trình nghiên cứu và thực hiện đề tài.

Nhân dịp này, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới các thầy cô giáo trong khoa Ngữ văn, khoa Sau Đại học - Trường Đại học Sư phạm (Đại học Thái Nguyên) đã giảng dạy và giúp đỡ tôi hoàn thành khóa học. Tôi cũng xin cảm ơn nhà văn Hồ Thủy Giang đã cung cấp tư liệu và giúp đỡ tôi nhiệt tình trong quá trình làm luận văn.

Cuối cùng, tôi xin chân thành cảm ơn gia đình, bạn bè và đồng nghiệp đã quan tâm, động viên giúp đỡ tôi suốt quá trình học tập và nghiên cứu.

Với trình độ và kiến thức hạn chế của người viết, luận văn chắc chắn không tránh khỏi những thiếu sót. Kính mong nhận được sự lượng thứ và góp ý chân thành của các thầy cô giáo cùng bạn bè đồng nghiệp đã quan tâm đến vấn đề được tìm hiểu trong luận văn. Tôi xin chân thành cảm ơn.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2017

Tác giả luận văn

Thân Thị Mai Linh Lan

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC.....	iii
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề.....	2
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	5
4. Nhiệm vụ và mục đích nghiên cứu.....	5
5. Phương pháp nghiên cứu	6
6. Cấu trúc luận văn.....	7
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN CỦA ĐỀ TÀI VÀ KHÁI QUÁT VỀ TIỂU THUYẾT HỒ THỦY GIANG	8
1.1. Một số vấn đề lí luận về thể loại tiểu thuyết	8
1.1.1. Khái niệm tiểu thuyết	8
1.1.2. Đặc trưng của thể loại tiểu thuyết.....	8
1.2. Tiểu thuyết của Hồ Thủy Giang trong dòng chảy của tiểu thuyết Thái Nguyên và tiểu thuyết Việt Nam đương đại.....	10
1.2.1. Khái quát về tiểu thuyết Việt Nam đương đại.....	10
1.1.2. Khái quát về tiểu thuyết Thái Nguyên.....	11
1.1.3. Khái quát về tiểu thuyết Hồ Thủy Giang	14
Tiểu kết.....	18
Chương 2: CẢM HỨNG CHỦ ĐẠO TRONG TIỂU THUYẾT HỒ THỦY GIANG ...	19
2.1. Khái niệm cảm hứng, cảm hứng chủ đạo	19
2.2. Cảm hứng lịch sử trong tiểu thuyết Hồ Thủy Giang	19
2.2.1. Lòng yêu nước, niềm tự hào dân tộc	21
2.2.2. Tinh thần luận giải lịch sử	30
2.3. Cảm hứng thế sự, đòi tư	38

2.3.1. Sự băng hoại đạo đức của con người trong xã hội mới.....	39
2.3.2. Gian nan hành trình kiếm tìm hạnh phúc của con người	47
Tiểu kết	55
Chương 3: NGHỆ THUẬT TIỂU THUYẾT HỒ THỦY GIANG	56
3.1. Nhân vật trong tiểu thuyết Hồ Thủy Giang	56
3.1.1. Khái niệm nhân vật và vai trò của nhân vật trong tiểu thuyết.....	56
3.1.2. Nghệ thuật xây dựng nhân vật trong tiểu thuyết Hồ Thủy Giang	57
3.2. Ngôn ngữ nghệ thuật trong tiểu thuyết Hồ Thủy Giang.....	68
3.2.1. Khái niệm ngôn ngữ nghệ thuật	68
3.2.2. Ngôn ngữ nghệ thuật đa dạng trong tiểu thuyết Hồ Thủy Giang	69
3.3. Giọng điệu nghệ thuật trong tiểu thuyết Hồ Thủy Giang.....	83
3.3.1. Khái niệm giọng điệu nghệ thuật.....	83
3.3.2. Các sắc thái giọng điệu trong tiểu thuyết Hồ Thủy Giang	83
Tiểu kết	96
KẾT LUẬN	97
TÀI LIỆU THAM KHẢO	99

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1. Tiểu thuyết là một thể loại quan trọng trong sự cách tân của nền văn học Việt Nam thời kỳ đổi mới với những thành tựu phong phú, đa dạng và sâu sắc. Nằm trong dòng chảy nói chung của tiểu thuyết Việt Nam đương đại, tiểu thuyết Thái Nguyên cũng có sự vận động, phát triển theo một quy luật chung, hướng đến sự đổi mới cả nội dung và hình thức thể hiện. Tuy chưa thực sự có nhiều thành tựu lớn, nhưng 10 năm trở lại đây, Thái Nguyên đã và đang hình thành một đội ngũ sáng tác tiểu thuyết phong phú, trong đó có một số cây bút đã được giải thưởng của Trung ương.

2. Mặc dù chưa có được số lượng tác giả đông đảo, chưa nhiều tác phẩm được đánh giá cao như truyện ngắn nhưng tiểu thuyết Thái Nguyên cũng bắt đầu có những thành tựu. Một số cây bút tiêu biểu của tiểu thuyết Thái Nguyên là: Ma Trường Nguyên, Nguyễn Văn, Phạm Đức, Phan Thái... Trong số đó Hồ Thủy Giang nổi lên không chỉ với thành công ở truyện ngắn mà còn ở tiểu thuyết. Ông đã xuất bản 5 tiểu thuyết (2 cuốn được giải thưởng của Trung ương năm 2015), bắt đầu gây được tiếng vang. Bởi vậy, việc tìm hiểu, đưa ra đánh giá toàn diện về những thành công và hạn chế của tiểu thuyết Hồ Thủy Giang là việc làm cần thiết.

3. Những năm trở lại đây, phân phối chương trình của Bộ giáo dục và Đào tạo đã có nhiều đổi mới khi đưa vào giảng dạy phần văn học địa phương ở các trường phổ thông. Khoa Ngữ văn (Trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên) cũng đã có phân bố các tiết học để dành thời gian thích đáng cho việc nghiên cứu, giảng dạy văn học địa phương. Bởi vậy, đề tài này góp một phần cung cấp tư liệu cho việc nghiên cứu, giảng dạy, học tập phần văn học địa phương ở các cấp học của Thái Nguyên (nói riêng), cũng là tư liệu cho việc nghiên cứu, giảng dạy văn học Việt Nam hiện đại (nói chung).

4. Là một người con của Thái Nguyên đang công tác trong ngành báo chí và tham gia sáng tác văn học, thực hiện đề tài này, tôi muốn phân tích, đánh giá đặc điểm tiểu thuyết Hồ Thủy Giang dưới góc nhìn của người yêu văn trẻ. Đồng thời, muốn giới thiệu tới đông đảo độc giả cả nước về sự phát triển, thành công của tiểu thuyết Hồ Thủy Giang, cũng như thành tựu của tiểu thuyết Thái Nguyên.

Từ những lý do trên mà tôi chọn đề tài: **Đặc điểm tiểu thuyết Hồ Thủy Giang.**

2. Lịch sử vấn đề

Nhà văn Hồ Thủy Giang viết nhiều thể loại như thơ, tiểu thuyết, truyện ngắn, phê bình văn học, kịch bản phim truyện truyền hình. Có thể nói, ông thành công nhất với thể loại truyện ngắn khi ra mắt 13 tập truyện, được đánh giá cao qua các giải thưởng. Với tiểu thuyết, 3 năm (2015, 2016, 2017), Hồ Thủy Giang xuất bản liền 5 cuốn, trong đó có 2 tác phẩm được 3 giải thưởng của Trung ương.

Đã có một số bài nghiên cứu về tiểu thuyết của Hồ Thủy Giang, nhưng chưa có bài viết, công trình nào đánh giá khái quát về thành công và hạn chế của tiểu thuyết Hồ Thủy Giang.

2.1. Một số bài viết về 5 cuốn tiểu thuyết của Hồ Thủy Giang

- Về tiểu thuyết: **Mắt rừng** (2015), Nxb Công an Nhân dân

PGS.TS Vũ Nho trong bài viết **Mắt rừng- cuộc chiến chống lâm tặc** đăng trên báo Công an Nhân dân đã bàn về nội dung của tiểu thuyết này: *“Vấn đề tiểu thuyết đặt ra là chống lâm tặc ra sao để bảo vệ rừng hiệu quả. Tác giả khắc họa cuộc chiến chống lâm tặc không hề dễ dàng, nhiều cam go, thậm chí đổ máu và hi sinh khi truy bắt bởi lâm tặc chống cự quyết liệt. Chống tận gốc lâm tặc là không có sơ hở để cho lâm tặc lợi dụng. Mà muốn thế thì bài học xương máu không bao giờ cũ là phải dựa vào dân, phải giao rừng cho dân giữ”*. [55].

Tác giả Minh Hằng khi viết lời giới thiệu cuốn sách này đăng trên báo Thái Nguyên Chủ nhật tháng 5-2016 cũng cho rằng: *“Mắt rừng phản ánh cuộc*

chiến giữ rừng đầy cam go của các chiến sĩ kiếm lâm bằng bút pháp tả thực sâu sắc. Vấn đề được luận bàn trong tác phẩm có tính thời sự sâu sắc đó là việc quản lý, bảo vệ rừng chỉ được thực hiện tốt khi Nhà nước giao cho người dân.” [33].

- Về tiểu thuyết **Tể tướng Lưu Nhân Chú**:

Tác giả Phạm Văn Vũ trong bài **Kiến giải lịch sử trong tiểu thuyết Tể tướng Lưu Nhân Chú** đăng trên báo Văn nghệ Thái Nguyên năm 2016 đã viết, đại ý: Trong đời sống văn học đương đại, việc tìm ra con đường của tiểu thuyết đang ngày càng trở thành một vấn đề quan thiết. Giữa rất nhiều những hướng đi, tiểu thuyết lịch sử là một con đường hứa hẹn nhiều triển vọng. Một số nhà văn đã dành trọn tâm huyết và rất thành công trong hướng đi này, tiêu biểu như Hoàng Quốc Hải, Nguyễn Xuân Khánh, Nguyễn Quang Thân... Với **Tể tướng Lưu Nhân Chú**, Hồ Thủy Giang là nhà văn Thái Nguyên tiên phong lựa chọn khai thác thế giới đầy ảm đạm này. Tác giả đánh giá sức hấp dẫn của tiểu thuyết này là: *“chất điện ảnh khá rõ trong kết cấu, kỹ thuật kể, cách dựng cảnh”*. [75]

Bên cạnh những điểm mạnh, tác giả Phạm Văn Vũ cho rằng trong **Tể tướng Lưu Nhân Chú** còn một số hạn chế như: *“đôi chỗ cần kỹ lưỡng lại lướt vội, mà lẽ ra nó xứng đáng phải được đầu tư hơn. Hơn nữa, nhịp điệu kể chưa được điều chỉnh rõ ràng để đưa người đọc thực sự hòa cảm vào câu chuyện. Việc tác giả đưa vào phụ lục các nhân vật, sự kiện, vấn đề lịch sử hình như đã vô tình khuôn hẹp lại tính gợi mở của tác phẩm”*. [75]

Tại buổi ra mắt sách **Tể tướng Lưu Nhân Chú** (tháng 5-2016), tác giả Phạm Đức, Chi hội trưởng Văn xuôi, Hội Văn học Nghệ thuật Thái Nguyên có cảm nghĩ về cuốn tiểu thuyết như sau: *“Muốn viết tiểu thuyết lịch sử, nhà văn phải am hiểu lịch sử, sự am hiểu này phải hơn những gì mà nhà văn muốn kể lại. Tiểu thuyết lịch sử phải làm sao đảm bảo được tính trung thực của lịch sử đồng thời hóa giải lịch sử. Vì vậy đòi hỏi tác phẩm phải có hư cấu để nhân vật*

chính được rõ nét nhưng không thay đổi nội dung câu chuyện lịch sử. Những tình tiết hư cấu đó phải đảm bảo lô gic, phù hợp với thực tế khách quan được bạn đọc chấp nhận. Điều đó đòi hỏi một tài năng thật sự, một sự lao động sáng tạo và tìm tòi kỹ lưỡng của nhà văn. Và tiểu thuyết **Tể tướng Lưu Nhân Chú** đã làm được điều ấy. Chất văn của tiểu thuyết này giản dị nhưng đầy cảm xúc, dẫn người đọc đi vào câu chuyện với sự hấp dẫn, không muốn rời cuốn sách”. Ông cũng cho rằng: “Tiểu thuyết ra đời mở đầu cho những cuốn sách viết về lịch sử, về những người con Thái Nguyên giàu lòng yêu nước và khí phách trong đấu tranh chống giặc ngoại xâm của dân tộc” [13].

Tác giả Minh Hằng có bài viết **Vài điều đáng nói xung quanh cuốn tiểu thuyết lịch sử đầu tiên về danh nhân đất Thái** đăng trên báo Thái Nguyên ngày 31-5-2016 như sau: “**Tể tướng Lưu Nhân Chú** là “đứa con tinh thần” thứ 29 của Nhà văn Hồ Thủy Giang, nhưng lại là cuốn tiểu thuyết lịch sử đầu tiên ông viết về danh nhân Thái Nguyên. Sự ra đời tiểu thuyết lịch sử **Tể tướng Lưu Nhân Chú** cũng lắm đặc biệt. Thông thường, người ta chuyển thể từ tiểu thuyết thành phim, nay nhà văn Hồ Thủy Giang làm ngược lại: chuyển thể từ phim thành tiểu thuyết. Với “quy trình ngược” này, tác phẩm là sản phẩm “nhuyễn” của kịch bản, phim và tiểu thuyết. Cũng vì thế, hình ảnh vị Anh hùng dân tộc đất Thái được khắc sâu hơn bao giờ hết” [34].

- Về tiểu thuyết **Những người mở đường**:

Tác giả Yên Thanh ở bài viết **Họ luôn là chiến sĩ thanh niên xung phong** đăng trên báo Thái Nguyên Chủ nhật ngày 24-7-2016 đã nêu lên thông điệp mà nhà văn Hồ Thủy Giang gửi gắm trong tác phẩm: “*Phẩm chất của người chiến sĩ thanh niên xung phong luôn tỏa sáng. Dù họ nghèo (như ông Thịnh, bà Tâm, bà La, bà Hôi), hay giàu có (như Vinh), vẫn giữ mình thanh sạch, “không bị cuốn vào rác rưởi thời cuộc”.* [65]. Và: “**Tiểu thuyết Những người mở đường** là một tượng đài tinh thần nhỏ bé tôn vinh, an ủi linh hồn những người đã ngã xuống, làm dịu bớt nỗi đau của người ở lại” [65].